

Мар'яна Метельська – студентка Інституту філології та журналістики
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Hromadske.ua в період Євромайдану

У статті розглядається функціонування громадського телебачення в Україні в період революційних подій 2013–2014 рр., спроби його заснування у добу незалежної України, правові та організаційні передумови. Зазначається відсутність загальноприйнятої дефініції громадських медіа, подано головні засади функціонування громадського мовлення у світі, охарактеризовано його найважливіші риси. Розглянуто моделі світових громадських медіа та історію їх формування. Вказані основні перешкоди для розвитку та успішного існування таких медіа в Україні, наведено умови, за яких громадські медіа в Україні стануть повноцінним засобом масової інформації. Особливу увагу приділено Громадському ua, що виникло у період Євромайдану, формату його мовлення, способу ведення репортажів, подачі новинної інформації, контактам з аудиторією тощо.

Ключові слова: громадське телебачення, правові та організаційні засади, Євромайдан, прямий ефір, новинна інформація, репортаж.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Громадські медіа відіграють важливу роль у демократичному суспільстві, адже не завжди державні чи комерційні моделі ЗМІ об'єктивно подають інформацію, часто власник диктує свою інформаційну політику та за посередництвом ЗМІ прагне реалізувати свої бізнесові плани. Громадські медіа ж покликані задовольняти інтереси всіх частин суспільства.

Актуальність наукової статті полягає у тому, що поява громадського мовлення дуже важлива для нашої держави, адже це не тільки основа якісного ЗМІ, а й один зі стандартів світової журналістики та передумова розвитку демократичного суспільства.

Питання громадських медіа досліджували М. Багмет та Ю. Палагнюк [1]; А. Беспалова, Е. Корнилов, А. Короченський, Ю. Лучинський, А. Станько є авторами досліджень історії світової журналістики і, зокрема, появи громадських медіа [2]; Г. Бецко визначає роль громадського мовлення у розвитку демократичних країн світу [3]; Л. Губерський висвітлює проблему громадського мовлення в Україні з політологічної точки зору [4]; О. Головчук розглядає процес створення громадських засобів масової інформації у західних країнах [5]; О. Гресько приділяє увагу такому питанню, як формування і розвиток громадського мовлення в країнах Центральної та Східної Європи [6]; Р. Шутов у своєму посібнику подає історію виникнення громадських медіа, основні засади функціонування та перспективи створення таких медіа в Україні [7]; С. Квіт досліджує проблему становлення громадського мовлення в Україні [9]. Дослідники І. Клименко та Р. Павленко прогнозують варіанти розвитку громадського телебачення в Україні, врахувавши досвід зарубіжних ЗМІ [10]; Ю. Палагнюк порівнює громадські медіа Польщі та України [11]; Т. Приступенко викладає головні принципи функціонування ВВС [14].

Мета статті передбачає дослідження появи громадського мовлення в Україні у період політичної кризи 2013–2014 рр. та особливостей його функціонування.

Всі дослідники, праці яких ми використовували, зазначають, що немає єдиної загальноприйнятої дефініції громадського мовлення чи громадських медіа [3; 7; 9]. На нашу думку, громадські медіа – це альтернатива державним та комерційним ЗМІ. Це ЗМІ, який слугує виключно для інтересів суспільства, тому що є абсолютно вільним у редакційній політиці та економічно не залежить від суб'єктів інформаційної діяльності, які мають особисті або корпоративні інтереси (культурні, релігійні, політичні тощо).

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів. У світі становлення громадського мовлення відбулося ще на початку ХХ ст. Необхідність у громадських медіа з'явилася у світі (насамперед в Англії та США) через незадоволення глядачів комерційним мовленням. У людей виникла потреба в такому ЗМІ, яке б виходило за рамки комерційного. Замість насиченості

розвагами та рекламою, радіо- та телепрограми мали б виконувати передусім просвітительську та розвиваючу функції [2, с. 349, 375].

Перші громадські медіа виникли у Великій Британії ще на початку 20-х рр. XX ст. [6]. У 1927 році англійською королевою був підписаний Устав BBC (British Broadcasting Corporation), який поклав початок громадського мовлення у світі. Після англійського BBC громадське мовлення виникло у США [2].

Починаючи із 60-70-х років громадські медіа розвиваються в таких країнах, як Німеччина, Ірландія, Італія, Данія, Нідерланди тощо. Уже в 90-х роках 20-го ст. громадські медіа виникають у більшості країн світу [7]. У світі з'являються різні моделі громадського мовлення: в одних країнах це абсолютно незалежні медіа (Англія, США), в інших – обмежені державою (такі, як на Шрі-Ланці), або ж є форми, близькі до громадського, як у країнах Африки (Гана, Зімбабве, Малаві, Нігерія) [2, с. 349–352].

Дослідники вказують на такі засади функціонування громадських медіа:

- 1) повна й неупереджена картина подій;
- 2) підтримка цінностей демократичного суспільства;
- 3) відображення різних поглядів (політичних, релігійних, філософських, культурних тощо);
- 4) незалежна редакційна політика, як від держави, так і від інших суб'єктів власності;
- 5) підвищена увага до якості інформації;
- 6) обговорення різних проблем, де може взяти участь будь-який споживач інформації;
- 7) посередництво громадських медіа у діалозі між владними структурами та суспільством;
- 8) спільне вирішення конфліктних ситуацій;
- 9) фінансування за рахунок абонентів [2; 3; 7; 9; 14].

Україна, як і всі інші демократичні країни, потребує громадського мовлення, та, оскільки незалежність наша держава здобула лише у 1991 році, то відповідно і становлення громадських медіа в нас розпочалося тільки із 90-х років. Громадське мовлення мало з'явитися після Помаранчевої революції, проте цей проект не був втілений у життя. Щоправда, функціонувало громадське радіо, яке заснував львівський журналіст, редактор і публіцист Олександр Кривенко у 2002 році. Оскільки ліцензії так і не вдалося отримати, то радіо у 2005 році перестало виходити в ефір [9]. Зараз це радіо відновило роботу: воно функціонує із 24 серпня 2013 року.

ЗМІ в Україні дотепер перебувають переважно у руках владних органів або олігархів. На законодавчому рівні громадські медіа до 13 травня 2014 року не мали свого правового підґрунтя. Громадські медіа в Україні зможуть функціонувати лише тоді, коли для цього будуть певні передумови, зокрема незалежність економічна, тобто фінансування суб'єктами, які не ставлять за мету власних інтересів. Держава на правовому рівні повинна гарантувати громадським ЗМІ повну незалежність їх функціонування та плюралізм думок [4].

Революційні події 2013–2014 зумовили появу Громадського телебачення. Фактично, це було чи не єдине джерело неупередженої інформації. 13 травня 2014 року в. о. президента України і голова Верховної Ради Олександр Турчинов підписав закон «Про суспільне телебачення і радіомовлення України» [8].

У період Євромайдану Громадське.ua започаткувало абсолютно новий для України спосіб подачі інформації. Вони запрошували у свою студію експертів із різних галузей, які коментували актуальні події [15].

Варто підкреслити продуману структуру сайту, завдяки якій можна дивитися прямий ефір Громадського ТБ, а можна шукати інформацію в архіві (він тут має вигляд календаря: натиснувши на вибране число, ви отримуєте перелік усіх подій за той день). Діють такі рубрики, як політика, економіка, суспільство, культура та світ.

Громадське.ua висвітлює не лише новини, які стосуються революційних подій в Україні, а й подає іншу інформацію, отже, в аудиторії є вибір. На сайті громадського є спеціальні червоні позначки прямокутником із написом «Терміново», які застосовуються для важливих новин.

Тут також є можливість обговорювати інформацію у спеціальному розділі «Обговорюй ефір». Це одна із головних засад діяльності громадських медіа – можливість обговорювати та коментувати будь-які події чи ефіри. Проте необхідне модерування такої можливості обговорення, оскільки люди часто вживають дуже багато нецензурних слів, які ображають людську гідність, також трапляється

тролінг (люди спеціально провокують сварки в обговоренні). Не можна забувати про етичні принципи: вони мають бути пріоритетними у функціонуванні ЗМІ [15].

На сайті Громадського телебачення завжди зосереджена вся найоперативніша інформація: новини постійно оновлюються, деякі доповнюються. Це можна зрозуміти із блакитного прямокутника із написом «Оновлено» [15].

У період Євромайдану Громадське телебачення працювало дуже інтенсивно. Були прямі включення з подій, запрошували експертів та очевидців. Журналісти працювали настільки оперативно, що можна було навіть помітити, як ведуча чи ведучий вичитують новини із монітора свого комп'ютера прямо на місці події. Наприклад, перший ефір Громадського телебачення розпочався 22 листопада 2013 року о 14.00. Ведучий поводив себе не так, як ми звикли завжди бачити у прямому ефірі. Точніше, він навіть не помітив, що уже розпочався їхній перший ефір. Були зайві шуми, ведучий звертався до людей за кадром, вирішувалися технічні питання в кадрі. У студію були запрошені політики (зокрема Леся Оробець, Вадим Колісниченко, Олег Рибачук, Юрій Луценко, Петро Порошенко та ін.). Впродовж ефіру були включення із Євромайдану, який тільки починав збиратися. Особливістю ефіру було те, що всі фрази осіб під час прямих включень дублювалися англійською мовою [16].

Громадське телебачення працювало оперативно. 30 листопада Майдан розігнали, побивши людей. Кадри із цих подій були показані на Громадському так, як було насправді, без монтажу, а не як, наприклад, на «Першому національному» та «Інтері», де постійно наголошували на тому, що люди перші почали нападати на «Беркут» [17].

18 лютого 2014 року, коли в Києві революційні події досягли свого піку, журналісти так само оперативно виконували свою роботу. Незважаючи на високу небезпеку, в прямому ефірі були включення із місця протистоянь, де лунали вибухи, вбивали людей. У студії працювала команда журналістів, яка стежила за подіями в онлайн-режимі, фактично разом із глядачами. В ефірі зв'язувалися із Дмитром Гнапом та Мустафою Наємом, що вели свої відеорепортажі із місця протистояння (показували кадри, відзняті із самого епіцентру подій). У студії відразу читали новини з монітора ноутбука, там же перевіряли їх на компетентних сайтах на «фейковість». Журналісти постійно тримали контакт із репортерами на Майдані, зв'язувалися у телефонному режимі з різними особами, наприклад, був зв'язок із київським метрополітенем, який на цей час не працював.

Фактично, журналісти вели свої розслідування у студії перед усією країною, демонструючи відразу результат (телефонували до чиновників, у різні установ тощо). Отже, це було найоперативніше подання інформації і без цензури, часто не приховували ні почуттів, ні думок (наприклад, відверто бажали подавитися тим, хто в цю мить сидить у ресторанах).

Ефір зі студії постійно перебивали включеннями із Євромайдану, весь час журналістів обривали на півслові, подаючи більш важливу інформацію. У прямому ефірі передавалися термінові повідомлення про те, які потрібно ліки, їжа та необхідність у волонтерах на Майдані, інформували, куди доправляти поранених, надавали коментарі із лікарень (наприклад, як у Львові стався вибух, із Одеси, де блокували виїзд «Беркуту» тощо) і т. ін. [18].

Журналістам доводилося працювати у «посиленому» режимі, часу на відпочинок майже не було, працювали цілодобово, підміняючи одне одного через деякі проміжки часу. Варто зазначити, що події висвітлювались із різних позицій. Були відео, на яких ми мали змогу спостерігати за тим, що відбувалося у внутрішніх військ та «Беркута» (наприклад, кадри, на яких показано, як горять ноги у бійця). Журналісти опрацьовували різні джерела, їм телефонували навіть звичайні люди, потім їм передзвонювали зі студії, аби жодного факту не упустити [18].

Всі ці події транслювалися наживо, отже не було ніякої можливості підтасувати факти. Під час трансляцій навіть нецензурних слів не прибирали, тому можна бути переконаним, що кадри правдиві (наприклад, в цьому можна пересвідчитися із відео, коли горів будинок профспілок).

Громадське.ua у період революційних подій 2013–2014 року було найоб'єктивнішим. Журналісти в екстремальних умовах порушували загальноновизнані канони журналістики, проте задля пріоритету правдивої інформації. Сформувалась абсолютно нова модель ЗМІ, коли на перший план вийшли дійсно потреби суспільства. Команда журналістів довела, що їм можна довіряти, демонструючи у прямому ефірі підготовку своїх ефірів (від глядачів не було приховано навіть такої банальної речі, як одягання мікрофону). Особливо цінним є те, що працівники Громадського

телебачення показали свою доступність: їм писали на їх сторінки у соцмережах, питання та відповіді відразу були озвучені у прямому ефірі; їм телефонували на мобільні телефони і були такі випадки, коли журналіст передзвонював, бо в особи не було грошей довго із ним спілкуватися. Висвітлення подій подавалось з усіх позицій.

Висновки. Громадське мовлення повинно задовольняти інтереси і потреби споживачів усіх соціальних груп. В Україні зараз спостерігається становлення такого типу ЗМІ. Громадське телебачення, яке розпочало своє функціонування із початком революційних подій 2013–2014 року, стало не лише першою моделлю громадського телемовлення в Україні, а й фактично чи не єдиним достовірним та неупередженим джерелом інформації про події. Це було зовсім інше телебачення для України – живе, відкрите, доступне, правдиве, достовірне. На перший план поставлені потреби суспільства. Команда журналістів продемонструвала у прямому ефірі професіоналізм, чесність, зацікавленість у кожному громадянині нашої країни, патріотизм та незалежність.

Література

1. Багмет М. О., Палагнюк Ю. В. Функціонування сучасної медіа-системи у континентальній Європі та Великій Британії / О. М. Багмет, Ю. В. Палагнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hHgnDcw9aZMJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3D%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Npchdupol_2010_131_118_13.pdf+&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua&client=opera.
2. Беспалова А. Г. и др. История мировой журналистики / А. Г. Беспалова, Е. А. Корнилов, А. П. Короченский, Ю. В. Лучинский, А. И. Станько. – Изд. 3-е, доп. и испр. – М. : ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д : Издательский центр «МарТ», 2003. – 432 с.
3. Бецко Г. Роль громадського мовлення у демократичних суспільствах / Галина Бецко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mediareform.com.ua/article.php?articleID=74>
4. Губерський Л. Інформаційна політика України : європейський контекст / Л. Губерський, Є. Камінський та ін. – К. : Либідь, 2007. – 360 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/politologiya/informatsiyua_politika_ukrayini_-_guberskiy_lv
5. Головчук О. Громадське мовлення : міжнародний досвід і перспективи / Оксана Головчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Fc087xS8FTcJ:journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n13/tv13-03.pdf+&cd=12&hl=uk&ct=clnk&gl=ua&client=opera>.
6. Гресько О. В. Громадське (суспільне) мовлення : світовий контекст / О. В. Гресько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2127>
7. Громадські медіа в Україні : практич. посіб. / Творчий центр «Каунтерпарт»; упоряд. Р. В. Шутов; за ред. В. О. Купрія. – К. : Макрос, 2008. – 114 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WaNWyNM1mGkJ:ccc-tck.org.ua/storage/books/media.pdf+&cd=8&hl=uk&ct=clnk&client=opera>.
8. Закон України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
9. Квіт С. М. Масові комунікації : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Сергій Квіт. – К. : Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2008. – 206 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/zhurnalistika/masovi_komunikatsiyi_-_kvit_s.
10. Клименко І., Павленко Р. Громадські ЗМІ : Український варіант / І. Клименко, Р. Павленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mediareform.com.ua/article.php?articleID=31>.
11. Палагнюк Ю. Порівняльний аналіз системи громадських медіа в Україні та республіці Польща / Ю. Палагнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:asMKvi95UtAJ:lib.chdu.edu.ua/pdf/ukropolituk/3/33.pdf+&cd=10&hl=uk&ct=clnk&client=opera>.
12. Политическая декларация о средствах массовой информации в демократическом обществе. 4-я Европейская конференция министров по политике в области средств массовой информации. – Прага (Чешская республика), 7–8 декабря 1994 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_121.
13. Постанова Верховної Ради України Про парламентські слухання «Перспективи створення громадського телерадіомовлення в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2337-iv>.

14. Приступенко Т. О. Теорія журналістики. Етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації / Т. О. Приступенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/zhurnalistika/teoriya_zhurnalistiki_-_pristupenko_to.
15. <http://www.hromadske.tv/about/>.
16. <https://www.youtube.com/watch?v=EH-n3Ayqctk>.
17. <https://www.youtube.com/watch?v=0M96qH713tA>.
18. https://www.youtube.com/watch?v=dh3_1L9XO60.
19. <http://www.hromadske.tv/about/>.

Метельская М. Hromadske.ua в период Евромайдана. В статье рассматривается функционирование общественного телевидения в Украине в период революционных событий 2013–2014 гг., попытки его основания в период независимой Украины, правовые и организационные предпосылки. Отмечается отсутствие общепринятой дефиниции общественных СМИ, представлены главные принципы функционирования общественного вещания в мире, охарактеризованы его важнейшие черты. Рассмотрены модели мировых общественных медиа и историю их формирования. Указаны основные препятствия развития и успешного существования таких СМИ в Украине, приведены условия, при которых общественные медиа в Украине станут полноценным средством массовой информации. Особое внимание уделено каналу «Hromadske.ua», возникшему в период Евромайдана, формата его вещания, способа ведения репортажей, подачи новостной информации, контактам с аудиторией и т. д.

Ключевые слова: общественное телевидение, правовые и организационные основы, Евромайдан, прямой эфир, новостная информация, репортаж.

Metel'skaya M. Hromadske.ua in the Period of Euromaidan. In the article is written about functioning of public television in Ukraine during the revolutionary events of 2013–2014 years; about the attempts of its foundation in the era of independent Ukraine, legal and organizational premises. Noted lack of common definitions of social media, presents the main principles of functioning public service broadcasting in the world, it's major features characterized. Considered models of global social media and the history of their formation. Indicated main obstacles to the development and successful existence this media in Ukraine, are the conditions under which social media in Ukraine will become a complete means of mass media. The Hromadske.ua which appeared in the Euromaidan's period, its format of broadcasting, a method of reporting, the way they show news, contacts with the audience are with special emphasis in this article.

Keywords: social media, public television, legal and organizational premises, Euromaidan, live broadcast, news, reporting.

Адреса для листування: mariana.metelska@mail.ru

УДК [007:304:070]:168.5

Тетяна Сашук – аспірантка кафедри соціальних комунікацій
Інституту журналістики Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Актуальні проблеми соціальної практики у загальнонаціональних друкованих виданнях: класифікаційний аспект

З'ясовано питання типології проблем соціальної практики у загальнонаціональних друкованих виданнях. Проаналізовано наукові підходи до визначення понять «соціальна проблема», «соціальна проблематика», «соціальна журналістика». Визначено умови та критерії кваліфікації актуальної соціальної проблематики. Акцентовано увагу на тому, як саме медіа презентують соціальну проблематику. Доведено, що будь-яка проблема актуалізується, підноситься до рівня соціальної тоді, коли до неї привертається увага мас-медіа. Наголошено на тому, що повнота подачі інформації про суспільство, якість соціального аналізу – це умови існування соціальної журналістики, яка також передбачає участь громадян в інформаційному обміні.

Ключові слова: соціальна проблематика, друковані ЗМІ, класифікація проблематики, контент видання, рубрика, аудиторія.

© Сашук Т., 2014